

De ruimtelijke ordening voorbij

Joren Jacobs

De vormgeving van het Ruimtevolk Jaarboek 2012 doet denken aan de publicaties van het vroegere Ruimtelijk Planbureau (RPB), die met dezelfde afmetingen en de matte, kartonnen kaft dienden als referentiepunt in het debat over de inrichting van Nederland. Ook de publicaties van het RPB hadden een thematische insteek en brachten met regelmaat de stand der dingen in kaart, zoals Ruimtevolk met het thema 'Nieuw Eigenaarschap' tracht te doen. Maar dan houdt de vergelijking op. Het Jaarboek is geen product van systematisch onderzoek, maar vormt de directe weergave van het debat over de ruimtelijke inrichting op www.ruimtevolk.nl. Het debat omvat meningen, analyses en vergezichten van de mensen die overwegend direct of indirect hun brood verdienen aan de ruimtelijke ordening, oftewel het ruimtevolk. Ruimtevolk ziet zichzelf los van grote organisaties en instituties en meer als een 'luis in de pels' van de ruimtelijke ordening. Ruimtevolk wil de ruimtelijke ordening beschouwen vanuit de randen van het vakgebied. Tegelijk schetst het een beeld van een ruimtelijke ordening die gefragmenteerd is en niet of nauwelijks meer een kern heeft. Als die kern inderdaad is geërodeerd, waar vinden we dan die randen nog? Al met al genoeg reden voor een nadere inspectie van dit opmerkelijke boek.

Zijn de auteurs bang bij de teloorgang van ruimtelijke ordening zonder werk te komen zitten?

In het Ruimtevolk Jaarboek 2012 treft de lezer een bloemlezing van op de website verschenen blogteksten vol met prikkelende pleidooien over hoe de (re)organisatie van het ruimtegebruik er in de toekomst zou kunnen uitzien. Daarbij valt te denken aan zelforganiserend vermogen van buurtbewoners, tijdelijk ruimtegebruik en krimp als kans. Deze op zichzelf vaak interessante en goed geschreven stukken worden afgewisseld met aardige fotografie en enkele speciaal voor het Jaarboek gearrangeerde bijdragen, zoals de interviews met Rudy Stroink en Adri Duivesteijn. Ook de mailwisseling van een van de hoofdredacteuren met Ruimtevolk-bloggers in Berlijn, Kopenhagen en Londen over het thema 'nieuw eigenaarschap' is qua vorm en inhoud verfrissend. Daarnaast treft de lezer het verslag van een rondetafelgesprek met (oud-)redacteuren van Ruimtevolk, maar dat is meer een nostalgische terugblik op de korte geschiedenis van het blog dan een wezenlijke bijdrage aan de themadiscussie.

Uitgaande van de ambitie van Ruimtevolk om het debat te voeren aan de randen van het vakgebied, valt op hoezeer de auteurs redeneren vanuit de vanzelfsprekendheid van ruimtelijke ordening. Nog steeds wordt gedaan alsof er objectief bestaande ruimtelijke opgaven zijn. Een typisch Nederlands uitgangspunt dat voorbij gaat aan het feit dat ruimtelijke opgaven worden geconstrueerd door onze ruimtelijke ordening en niet andersom. Zijn de auteurs bang bij de teloorgang van ruimtelijke ordening zonder werk te komen zitten? De slotzin van de introductie door de redactie, 'De ruimtelijke ordening is dood. Leve de ruimtelijke ordening!', is dan ook tekenend voor die houding. Uiteraard moet er in plaats van dit teloorlopende beleidsterrein toch iets nieuws komen, een ruimtelijke ordening 2.0! De discussie of wat het gat van de Nederlandse ruimtelijke ordening gaat vullen nog wel ruimtelijke ordening genoemd kan worden, was een interessante geweest.

Maar een dergelijk oordeel van het Ruimtevolk Jaarboek is eigenlijk te kritisch. De kracht van Ruimtevolk ligt normaal gesproken niet in het uitgeven van maatgevende publicaties, maar in haar rol als discussienetwerk. Juist doordat Ruimtevolk niet één intellectuele kern heeft, maar op basis van actuele thematieken steeds weer nieuwe dwarsverbanden tussen partijen weet te leggen, is het een krachtig forum. In die zin zijn het Jaarboek 2012 en de daaraan gekoppelde Ruimtevolk Expeditie (29 nov. 2012) uniek als kristallisatiepunten van wat anders een constante stroom is van blogs die zich maar moeilijk laat vangen in een kader. Het boek haalt een schepnet door de vijver, leegt de inhoud op tafel en toont ons zo de biodiversiteit van het ruimtevolk. Hoewel gefragmenteerd en zeker niet te beschouwen als oplossing voor de crisis van ruimtelijke ordening, stemt deze verzameling van meningen, analyses en vergezichten hoopvol. Er is voldoende inspiratie omtrent manieren waarop we in de toekomst met onze leefomgeving kunnen omgaan zonder dat dit zal leiden tot een nieuw 'systeem van ruimtelijke ordening'. Het Ruimtevolk Jaarboek is het lezen waard als inkijk in de diversiteit die het gat van de ruimtelijke ordening vult en ook voor mensen die wat minder bedreven zijn in het lezen van blogs kan het een interessante manier zijn om inspiratie op te doen. Misschien kan het zelfs verleiden om actief deel te nemen aan de discussie die online verder woedt.

Judith Lekkerkerker & Sjors de Vries et al, red. (2012) RUIMTEVOLK Jaarboek 2012: Nieuw eigenaarschap in de ruimtelijke ordening. Arnhem: RUIMTEVOLK. Gratis te downloaden via www.ruimtevolk.nl.